

Економіка знань як основа соціально-економічного зростання у XXI столітті

Ілляшенко С.М., д.е.н., проф., Рот-Серв Є.В., студент групи
УДМ-21

Сумський державний університет (м. Суми, Україна)

В сучасних умовах розвитку постіндустріального суспільства базовою передумовою соціально-економічного зростання є конкурентоспроможність у сфері продукування, обробки та розповсюдження нових знань в усіх галузях національної економіки. Саме тому використання стратегії розвитку інформаційно - знаннєвого суспільства набуло поширення серед розвинутих країн світу. Адже саме знання є тим ресурсом, який може забезпечити стійкий, довготривалий розвиток в будь-якій сфері національної економіки.

Поняття «економіки знань» вперше згадується у другій половині XX століття у наукових працях Ф.Махлупа. Останнім часом світова економічна література визначає економіку знань, як основне джерело і ключовий фактор розвитку як матеріального, так і нематеріального виробництва. Адже в сучасних умовах глобалізованого економічного розвитку наукові знання та унікальні навички їх носіїв безумовно слугують основним чинником ефективності будь-якої економічної системи. Головною сутністю концепції економіки знань є використання інтелектуального капіталу для продукування нових, конкурентоспроможних видів продукції, технологій, а також надання послуг на якісно новому рівні.

Узагальнення підходів, запропонованих світовою практикою дозволяє визначити основні п'ять складових елементів, без яких розбудова економіки знань не є ефективним чинником стрімкого соціально-економічного зростання національної економіки:

- Інституційний режим та економічні стимули. Чітка державна політика в цьому напрямку дозволяє вдало заохочувати всіх суб'єктів економічної діяльності до використання національних та глобальних знань в усіх галузях національної економіки;

- Якісна та безперервна освіта для всіх верств населення країни. Результатом перебудови системи освіти може стати формування в майбутньому суспільства висококваліфікованих, творчих особистостей, які здатні до продукування нових знань на якісно-новому рівні, адже саме інтелект кожного індивідуума є головним ресурсом та рушійною силою в розвиненому інформаційному суспільстві;

- Сучасна ефективна інноваційна система, яка здатна забезпечити ефективну трансформацію результатів інтелектуальної діяльності у виробничу сферу, та сприяє досягненню високого рівня прибутковості в галузях економіки та збільшення соціально-економічного рівня розвитку;

- Динамічна інформаційна інфраструктура, на яку покладено функції безперервного інформаційного забезпечення всіх суб'єктів економічних відносин на державному рівні;

- Держава, яка виступає як ініціатор та координатор глобальних економічних перебудов та забезпечує становлення та розвиток економіки знань.

На сучасному етапі розвитку глобальної економіки очевидним є те, що інвестиції у розвиток інтелектуального капіталу зростають значно швидше, ніж інвестиції в основний капітал. Ця тенденція пов'язана насамперед із збільшенням інтелектуальної складової у виробничих процесах на всіх рівнях та в усіх галузях економіки. У зв'язку із цим провідними міжнародними фінансовими організаціями були розроблені методи оцінки готовності до переходу на новий рівень економічного розвитку, а саме переходу до економіки знань. Оцінка проводиться за допомогою визначення Індексу економіки знань (Knowledge Economy Index), який базується на визначенні середньоарифметичного з чотирьох агрегованих індексів:

- Економічне стимулювання та інституційний режим (Economic Incentive Regime);

- Розвиток інноваційної системи (Innovation);

- Індекс людського капіталу та розвитку освіти (Education);

- Розвиток сфери інформаційних та комунікаційних технологій (ICT).

Нормалізований показник для кожної країни розраховується як співвідношення кількості країн, показники яких гірші за дану, до кількості усіх країн, що розглядаються. Розрахований показник варіює від 0 до 10. Інформація щодо індексу економіки знань, розрахованого за даними 145 країн світу, розміщена і постійно оновлюється на офіційному сайті Всесвітнього банку, починаючи з 1995 року

Станом на 2012 рік Україна займала 56 місце у світовому рейтингу за показником розвитку економіки знань. Лише за показником освіти і людського капіталу Україна наближається до розвинутих країн світу (8,26 з максимальних 10). Проблемними сферами залишається інституціональне забезпечення розвитку інноваційної діяльності та неможливість трансформації її результатів у прибуткову виробничу діяльність.

Основними проблемами, що гальмують перехід України до інноваційної моделі розвитку є: відсутність чітко визначених на державному рівні пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки, неготовність впровадження у виробничу діяльність результатів наукових розробок у зв'язку із необхідністю значного переоснащення виробничих потужностей, відсутність чіткої законодавчої бази щодо процедур фінансування фундаментальних досліджень та модернізації матеріально-технічної бази, недосконалість механізму комерціалізації наукових розробок.

Концепція економіки знань стала сьогодні основною теоретичною базою політики економічного зростання. Вона розкриває нову роль і місце інтелекту людини в суспільстві. У зв'язку із прискоренням темпів розвитку технологій доступність знань стає найважливішою умовою для участі країни у глобальній конкуренції.

Ілляшенко С.М. Економіка знань як основа соціально-економічного зростання у XXI столітті / С.М. Ілляшенко, Є.В. Рот-Серов // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції імені проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 6–8 травня 2014 р.) : у 2 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко, О. В. Люльова. – Суми : Сумський державний університет, 2014. – Т. 2. – С. 146-258.